

Istota strategii podatkowych

W niniejszym podrozdziale dokonano charakterystyki kilku strategii wpływania na wysokość należnego podatku dochodowego od osób prawnych. Istnieje bowiem wiele sposobów, dzięki którym można sterować podatkiem dochodowym, tak, aby jego wysokość i tryb uiszczania był korzystny dla danego podatnika.

Obowiązujące przepisy prawa podatkowego umożliwiają podatnikom stosowanie strategii podatkowych. Wśród podatników istnieje naturalna skłonność do wykorzystania sytuacji, by płacić możliwie najniższe podatki, a nawet uniknąć ponoszenia tego ciężaru. Podatnicy jako osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz inne osoby fizyczne uzyskujące przychody lub dochody z innych źródeł, np. z umowy o pracę, starają się umiejętnie korzystać z przepisów prawa podatkowego w celu ograniczenia ciężaru fiskalnego.

Strategie podatkowe najogólniej polegają na takich działaniach i decyzjach podatników, które powodują obniżenie kwoty należnych podatków, czasem uniknięcia ich płacenia lub zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu. Nie odnosząc się do konkretnych podatków, a jedynie uwzględniając pewne kryteria, można wyróżnić kilka strategii. Przyjmując za kryterium obowiązujące prawo podatkowe, można wskazać na budowanie i wdrażanie do praktyki m.in.:⁵⁰

- a) strategii legalnej — budowanej i realizowanej zgodnie z obowiązującymi przepisami podatkowymi; wówczas podatnik korzysta z przewidzianych w danej konstrukcji podatku preferencji lub innych przywilejów wynikających z ordynacji podatkowej albo umów o unikaniu podwójnego opodatkowania,
- b) strategii uwzględniającej ryzyko związane z interpretacją przepisów; podatnik stosuje korzystną dla siebie interpretację — jest to w pewnym stopniu strategia stosowana na pograniczu prawa,
- c) strategii polegającej na świadomym omijaniu przepisów podatkowych; przykładowo, podatnicy nieplacący podatków od dochodów uzyskanych za granicą,
- d) strategii związanej z nieprzestrzeganiem w ogóle przepisów podatkowych; podatnicy nie rejestrują działalności gospodarczej lub prowadzą ją legalnie,

⁵⁰ W. Ziółkowska *Finanse publiczne teoria i zastosowanie*, Wydawnictwo WSB, Poznań 2002, s. 112.

nie ewidencjonują wszystkich przychodów i w związku z tym nie płacą należnych

Stosowanie strategii długookresowej lub krótkookresowej zależy od wielu czynników. Ważna jest przede wszystkim stabilność przepisów podatkowych, okres obowiązywania ściśle określonych preferencji podatkowych oraz innych unormowań wpływających na funkcjonowanie i sytuację finansową podatników. Nie bez znaczenia jest rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej, wielkość przedsiębiorstwa i jego forma organizacyjno-prawna, miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, w tym powiązania kapitałowe lub personalne, a także kraj uzyskiwania dochodów z innych źródeł niż pozarolnicza działalność gospodarcza.

Z reguły strategię długookresową opracowują i realizują w praktyce przedsiębiorstwa, natomiast strategię krótkookresową stosują podatnicy osiągający dochody z umowy o pracę, umowy - zlecenia, emerytury i renty. Przykładem stosowania strategii krótkookresowej było wykorzystanie ulgi z tytułu wydatków na kształcenie podatnika. O nieco dłuższym horyzoncie czasowym niż roczny była ulga remontowa, a o najdłuższym ulga mieszkaniowa. Większość ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych obowiązujących do 2002 r. była ulgami rocznymi. Stąd korzystanie z tych ulg poza ulgą mieszkaniową można by zaliczyć do taktyki podatkowej, a nie strategii.⁵¹

Ulgi inwestycyjne dla wszystkich podatników objętych dwoma zasadniczymi podatkami — dochodowym od osób fizycznych i dochodowym od osób prawnych reguluje rozporządzenie Ministra Finansów z 25 stycznia 1994 r. w sprawie odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych oraz obniżek podatku dochodowego (Dz.U. nr 18, poz. 62, zm. nr 68, poz. 295).

W myśl przepisów tego rozporządzenia z ulg inwestycyjnych mogą korzystać wszystkie osoby fizyczne, osoby prawne (spółki z o.o., akcyjne, komandytowe, przedsiębiorstwa, spółdzielnie) oraz jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej prowadzące lub dopiero podejmujące działalność gospodarczą lub działy specjalne produkcji rolnej, a także podatnicy opłacający zryczałtowany podatek dochodowy od przychodów (obejmujący firmy małe i rozpoczynające działalność). Przysługują one również wspólnikom spółek cywilnych jawnych i komandytowych.

⁵¹ por. G. Krasowska-Walczak, *Finanse publiczne*. Wydawnictwo WSB, Poznań, 1996r., s.58.

Z ulg mogą korzystać tylko ci podatnicy, którzy płacili w poprzednim roku podatki i osiągnęli pewną rentowność, a więc:

- podlegali opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym albo,
- osiągnęli wskaźnik udziału dochodów w przychodach nie niższy niż 4%, gdy była to działalność w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego albo świadczenia usług w zakresie budownictwa mieszkaniowego, i nie niższy niż 8% — w odniesieniu do wszystkich innych rodzajów działalności, ponadto podatnicy, którzy mają korzystać z ulg muszą mieć uregulowane zobowiązania podatkowe, wobec ZUS-u i Funduszu Pracy.

Warunkiem skorzystania z ulg inwestycyjnych jest udokumentowanie poniesionych wydatków inwestycyjnych.

Ulgę inwestycyjną polega na odliczeniu całości lub części wydatków inwestycyjnych od dochodu przed opodatkowaniem lub obniżenia o te wydatki zryczałtowanego podatku dochodowego. Ustawa określa maksymalne wysokości odliczeń od podatników podatku dochodowego (poza ryczałtowcami) maksymalnie 25% dochodu, natomiast dla ryczałtowców 30% dochodu przed obniżką.

Wyższe możliwości odliczeń rozporządzenie wprowadza w odniesieniu do eksporterów (tj. takich podmiotów, które więcej niż 50% wszystkich swoich przychodów uzyskali w poprzednim roku z eksportu względnie jeżeli wartość eksportu w danym roku podatkowym przekroczy równowartość 10 mln ECU), którzy mogą odliczyć wydatki inwestycyjne do wysokości 50% dochodu. W odniesieniu do tych podatników nie wymaga się już uzyskania określonego wskaźnika dochodu w swych przychodach.⁵²

Podatnicy (także ryczałtowcy) mogą korzystać z ulg zaliczkowo już w ciągu roku, w którym ponieśli wydatki inwestycyjne. Ci bowiem, którzy przed rozpoczęciem działalności zainwestowali w nią nie mniej niż 2 mln ECU, mogą odliczyć tę kwotę od dochodów do opodatkowania uzyskanych w roku podatkowym, w którym ją podjęli oraz w trzech następnych, kolejno po sobie następujących latach podatkowych w wysokości do 25% dochodu uzyskanego w każdym z tych lat.

Odliczenia wydatków inwestycyjnych dokonane w roku podatkowym traktuje się na równi z odpisami amortyzacyjnymi, z tym że zmniejszają one podstawy do ustalania odpisów według obowiązujących zasad.

⁵² I. Olchowicz, Rachunkowość podatkowa, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2005, s. 536.

Rozporządzenie precyzuje wydatki inwestycyjne uprawniające do ulgi. Chodzi o faktycznie poniesione wydatki na zakup maszyn i urządzeń, na zakup, budowę lub rozbudowę budynków, na zakup środków transportu z wyjątkiem samochodów osobowych, zakup od Skarbu Państwa przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części jego mienia z wyjątkiem wydatków na zakup gruntu itp.

Podatnik traci prawo do ulgi jeśli przed upływem trzech lat od końca roku podatkowego, w którym z niej skorzystał, a gdy chodzi o rozpoczynających działalność — w którym zakończył korzystanie z odliczeń albo obniżek, popadnie w zaległości w płaceniu podatków stanowiących dochody budżetu państwa, składek na ubezpieczenie społeczne oraz składek na Fundusz Pracy, wyzbędzie się majątku, z którym związane były ulgi, zostanie postawiony w stan likwidacji (wyjątek dotyczy przedsiębiorstw likwidowanych na podstawie ustawy o prywatyzacji) lub będzie ogłoszona jego upadłość, ustana okoliczności do zaliczenia do środków trwałych majątku używanego na podstawie umów najmu, dzierżawy itp., jeśli otrzyma zwrot wydatków inwestycyjnych w jakiegokolwiek formie.

Mechanizm wycofania ulg jest stosunkowo prosty. Podatnicy, którzy korzystali z niej w formie odliczeń, muszą zwiększyć o nią podstawę opodatkowania, a w razie poniesienia straty — zmniejszyć stratę. Natomiast ryczałtowcy obowiązani są wpłacić kwotę uzyskanej obniżki podatku. Ma to nastąpić w następnym miesiącu po tym, w którym ulgę utracili.⁵³

⁵³ K. Wach, Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej, Oficyna Ekonomiczna, Poznań 2005, s. 383.